

POSTANOWIENIE

Dnia 30 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z wniosku E. Spółki Akcyjnej w G.
przy uczestnictwie A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i Gminy K.
o stwierdzenie zasiedzenia,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 grudnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w W.
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 28 stycznia 2020 r., sygn. akt VII Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz E. Spółki Akcyjnej w G. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

1. Postanowieniem z 28 stycznia 2020 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację uczestnika A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z 13 czerwca 2019 r., w sprawie z wniosku E. Spółki Akcyjnej w G. z udziałem Gminy K. o stwierdzenie zasiedzenia oraz ustalił,

że strony ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.

2. Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiodła A. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W., wskazując na naruszenie art. 2 ust. 1-3 ustawy z 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości, art. 305⁴ w zw. z art. 292, art. 172 § 1 i 2 w zw. z art. 176 § 1 k.c., art. 7 w zw. z art. 6 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

4. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do

czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc, nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

5. Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołała przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne zawarte w pytaniach:

- czy specyficzna sytuacja przedsiębiorstw państwowych oraz obywateli, wynikająca z przekształceń gospodarczych, stanowi każdorazowo podstawę i uzasadnienie dla przyjęcia dobrej wiary przedsiębiorstwa przesyłowego i tym samym dwudziestoletniego terminu zasiedzenia służebności przesyłu, w szczególności mając na względzie konstrukcję służebności gruntowej o treści służebności przesyłu, a nadto zasady wypływające z art. 3, 5 oraz 140 k.c. w zw. z art. 21 ust. 1 Konstytucji;

- czy badanie dobrej bądź złej wiary posiadacza służebności należy uwzględniać wyłącznie co do posiadacza pierwotnego tj. poprzednika prawnego aktualnego posiadacza, czy określone w art. 172 § 1 k.c. uzyskanie posiadania dotyczy każdego kolejnego posiadacza, w szczególności posiadacza, na rzecz którego ma nastąpić stwierdzenie zasiedzenia, w szczególności mając na względzie zasady dotyczące przekształcenia spółek.

Skarga kasacyjna jest też, w ocenie skarżącej, oczywiście zasadna, z uwagi na to, że Sąd Okręgowy całkowicie pominął szczególne okoliczności dotyczące niniejszej sprawy, w tym w szczególności dotyczące braku możliwości ustalenia

chwili nabycia urządzeń przesyłowych przez wnioskodawcę i tym samym przeniesienia posiadania umożliwiającego zastosowanie art. 176 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy podkreśla, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów budzi poważne zastrzeżenia. Jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość stwierdzenia oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. wzajemnie się, co do zasady, wykluczają, ponieważ zakładają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zarówno z uwagi na interes publiczny (pkt 1), jak i prywatny skarżącego (pkt 4). Trudno sobie wyobrazić sytuację, w której wyrok lub postanowienie jest oczywiście wadliwe, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

6. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego wskazanie jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) nakłada na skarżącego obowiązek nie tylko sformułowania tego zagadnienia, ale, co istotne, także przedstawienia wyczerpującej argumentacji, wykazania, że jest to zagadnienie nowe, dotychczas nierozstrzygnięte, oraz że jego precedensowy charakter będzie miał znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych przez sądy powszechne. Uzasadnienie zatem tej przesłanki wymaga od skarżącego szczególnej staranności w wykazywaniu „istotności” zagadnienia, które musi mieć charakter prawny.

Argumenty zawarte w skardze kasacyjnej są niewystarczające dla przyjęcia, że skarżąca wykazała przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W uchwale z 15 lutego 2019 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przedsiębiorstwo państwowe, które nabyło z mocy prawa, na podstawie nowelizacji ustawy o przedsiębiorstwach państwowych z 20 grudnia 1990 r., własność urządzeń przesyłowych posadowionych na nieruchomości Skarbu Państwa, może być uznane za posiadacza w dobrej wierze służebności o treści odpowiadającej

służebności przesyłu (III CZP 81/18, OSNC 2020/1/4). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na kontekst historyczno-społeczno-gospodarczy uwłaszczenia przedsiębiorstw państwowych, w ramach którego nie chodziło o zmianę faktycznego zakresu dysponowania mieniem przez państwowe osoby prawne, lecz o przekształcenie dotychczasowych relacji prawnych dotyczących mienia w kierunku klasycznych rozwiązań cywilistycznych. Konsekwencją tego procesu było między innymi rozdzielenie własności gruntu (Skarbu Państwa) i urządzeń przesyłowych (przedsiębiorstwo państwowe). Doszło do niego w ramach regulacji ustawowej będącej elementem transformacji ustrojowej i wdrażania nowego systemu gospodarczego, w której ustawodawca pominął konieczność zapewnienia przedsiębiorcy przesyłowemu uprawnień do gruntu, mimo że Skarb Państwa będący właścicielem gruntu uwłaszczył przedsiębiorstwo co do urządzeń przesyłowych znajdujących się na tym gruncie. Niezapewnienie przedsiębiorstwom państwowym tytułu do gruntu, na którym została posadowiona infrastruktura przesyłowa było efektem tego, że regulacje ustawowe dotyczące uwłaszczeń i prywatyzacji z uwagi na swoją globalność były dalekie od precyzji i spójności, ale towarzyszył im cel w postaci kompleksowego uregulowania praw przedsiębiorstw państwowych do należącego do nich mienia.

Skarżąca przywołała powyższą uchwałę, ale zawarty w skardze kasacyjnej wywód ogranicza się do polemiki z wyrażonym w niej stanowiskiem i przedstawienia własnej oceny zagadnienia. Brak jest jednak dostatecznych argumentów świadczących o tym, że zachodzi potrzeba ponownej analizy tego problemu prawnego.

Również problematyka dobrej wiary w odniesieniu do zasiedzenia była już przedmiotem analizy Sądu Najwyższego. Uznano, że w odniesieniu do posiadania nieruchomości w zakresie służebności o treści służebności przesyłu należy przyjąć, że dobra wiara zasiadającego posiadacza występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa, względnie, gdy posiadacz, powołując się na przysługujące mu prawo błędnie przypuszcza, że prawo to mu przysługuje, jeśli tylko owo błędne przypuszczenie w danych okolicznościach sprawy uznać należy

za usprawiedliwione. Z kolei w złej wierze jest ten, kto, powołując się na przysługujące mu prawo, wie, że prawo to mu nie przysługuje, albo też ten, kto wprowadzie ma świadomość co do nieprzysługiwania mu określonego prawa, jednakże jego niewiedza nie jest usprawiedliwiona w świetle okoliczności danej sprawy. Dobrą wiarę wyłącza zarówno pozytywna wiedza o braku przysługującego prawa, jak i brak takiej wiedzy wynikający z braku należytej staranności, a więc niedbalstwa (zob. postanowienie z 18 grudnia 2019 r., II CSK 591/18 wraz z powołanym tam orzecnictwem).

Skarga kasacyjna nie zawiera dostatecznych nowych argumentów uzasadniających potrzebę ponownej analizy powyższych kwestii przez Sąd Najwyższy.

7. Oczywiście zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z samej jej treści wynika w sposób jednoznaczny, że wskazane w skardze podstawy zasługują na uwzględnienie. Oznacza to, że z argumentów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, bez konieczności dokonywania pogłębionej analizy prawnej lub czynności procesowych sądu, wynika jaskrawa sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni i niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi zasadami orzekania obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa. O ile bowiem do uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawy są usprawiedliwione, o tyle do przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędna jest jej oczywista zasadność w wyżej przedstawionym rozumieniu. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. skarżący powinien wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 września 2013 r., III SK 4/13).

Skarżąca nie przedstawiła dostatecznych argumentów świadczących o występowaniu w sprawie tak rozumianej oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Ograniczyła się do przedstawienia własnej oceny rozstrzygnięcia, nie zaprezentowała jednak rozumowania pozwalającego na przyjęcie, że w sprawie

doszło do kwalifikowanego, widocznego bez potrzeby głębszej analizy, naruszenia przepisów prawa, które mogło doprowadzić do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia.

10. Mając to na względzie, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o kosztach rozstrzygając na podstawie z art. 520 § 3 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz w związku z 5 § pkt 3 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.